

**HUR HÅLLBART RESER VI I TJÄNSTEN?
- riktlinjer inom svenska företag, ideella
organisationer och offentlig sektor**

Innehåll

1. Inledning och syfte	2
2. Metod	2
3. Resultat – hur reglerar företag, ideella organisationer, myndigheter, kommuner och landsting tjänsteresor?	
3.1 Kommunernas policyer	4
3.2 Landstingens policyer	4
3.3 Företagens policyer	5
3.4 Ideella organisationernas policyer	6
3.5 Myndigheternas policyer	6
4. Analys och slutsats	8
5. Rekommendationer och tips för hållbara tjänsteresor	9
6. Källor	10

1. Inledning och syfte

Affärsresor och nöjesresor är de två vanligaste formerna av resor i Sverige. Av 20,5 miljoner sålda rumsnätter på hotell i Sverige 2014 svarade affärsresorna för 60 procent¹. Enligt Tillväxtverket var 16 procent av de resor med övernattnings som genomfördes 2013 affärsresor². En undersökning från Publikator visar vidare att 57 procent av företag inom tjänstesektorn med minst 20 anställda genomför en eller flera utlandsresor per år. Huvuddelen av dessa resor är affärsresor inom Europa, men 33 procent av resorna sker utanför Europa³.

Schyst resande har tidigare, granskat hur charterindustrins påverkar de lokalsamhällen som besöks av svenska turister⁴. Nätverket har också undersökt researrangörernas agerande och huruvida turismens bidrar till en hållbar utveckling. Syftet med den här rapporten är att undersöka affärsresandet, genom att granska kommuners, landstings, myndigheters, företags och organisationers riktlinjer för anställda då de reser i tjänsten.

2. Metod

Vi har granskat svenska företag, myndigheter, landsting, kommuner och ideella organisationer. Utgångspunkten har varit att jämföra riktlinjer och policyer för att undersöka vad som regleras i affärsresandet. De företag som ingått i undersökningen har dock inte velat lämna ut sina resepolicyer, därför har vi istället genomfört en enkätundersökning som fem företag har svarat på. Vi har sedan jämfört innehållet i myndigheters och organisationers policyer med enkätsvaren från företagen.

Sammantaget har granskningen omfattat:

- Fem enkätsvar från företag (urvalet baserades på företagets omsättning och bransch med syfte att få så stor spridning som möjligt).
- Åtta myndigheters rese- och mötespolicyer.
- Åtta landstings samt 20 kommuners rese- och mötespolicyer, miljöpolicyer och riktlinjer för offentlig upphandling (landstingen valdes ut för att få geografisk spridning, därtill har en kommun slumpmässigt valts ut i respektive län). I flera fall sker landstingens och kommunernas köp av affärsresor av upphandlade resebyråer, därför har även landstingens och kommunernas sociala koder för upphandling granskats.
- Sju organisationers miljöpolicyer samt rese- och mötespolicyer. I vissa fall har dessa utgjort en del av en bredare uppförandekod, i andra fall har organisationerna specifika resepolicyer.

¹ Uppgifter från Petra Terpsta, turismanalytiker som arbetar för Tillväxtverket. Mejl 5/5 2015.

² Fakta om turism, Tillväxtverket, 2013.

³ Branschstatistik, Publikator i Norden AB, 2014.

⁴Utsugning av vissa, guldkant för andra? En studie av all-inclusive turism och den svenska turistbranschen, 2011)

Policyer har granskats utifrån följande frågeställningar:

Framgår det att den anställda bör/ska/måste:

- välja kollektivtrafik framför bil samt tåg framför inrikesflyg?
- välja ett miljömärkt hotell om möjligt?
- välja hotell, restaurang och transportmedel med kollektivavtal?
- välja lokalägda hotell, restaurang och transportmedel för att förhindra inkomstläckage?
- ha en god kännedom om den plats man besöker?
- använda hotell fria från pornografiska tjänster/”porrfrittcertifierade”?

Finns det en uppförandekod som förbjuder användning av pornografiska tjänster?

Den enkät som företagen besvarat finns med som bilaga. I källförteckningen framgår vilka företag, kommuner, landsting, myndigheter och organisationer vars policys har granskats.

3. Resultat – hur reglerar företag, ideella organisationer, myndigheter, kommuner och landsting tjänsteresor?

3.1. Kommunernas policyer

I uttrycket hållbar utveckling ingår tre dimensioner av hållbarhet: social hållbarhet, ekologisk hållbarhet och ekonomisk hållbarhet. I kommunernas resepolicyer är det framför allt påverkan på miljön som lyfts fram. 18 av 20 kommuner har specifika krav i sina resepolicyer om vilka färdmedel som är lämpliga beroende på resans avstånd. En majoritet av kommunerna reglerar att flyg endast bör användas i undantagsfall och att ett alternativ är att arrangera telefon- eller videokonferens för att undvika längre resor. Betydligt färre kommuner har etiska koder gällande social hållbarhet för val av logi. Endast sex av tjugo kommuner förordar att hotellen bör vara miljömärkta. Som nämnts ovan sker bokning av hotell ofta genom upphandlad resebyrå, därför har även ”riktlinjer för upphandling” granskats. Flera kommuner som inte berör frågan om logi i resepolicyer har samtidigt formuleringar i riktlinjerna för upphandling som ställer krav på kommunens miljömässiga ansvar vid upphandling och inköp. Dessa riktlinjer täcker dock endast de inköp som görs genom upphandlad resebyrå, inte när en enskild anställd gör en direkt upphandling.

Ytterst få av de granskade kommunerna har resepolicyer som tar upp sociala aspekter på affärsresandet. Det finns exempelvis inga krav på att restaurang/transportföretag/hotell ska ha kollektivavtal. Däremot hänvisar en majoritet av kommunerna till ILO:s kärnkonventioner i ”riktlinjerna för upphandling”. Det innebär att kommunerna därigenom ställer krav på grundläggande mänskliga rättigheter i arbetslivet (rätt att organisera sig fackligt, rätt att sluta kollektivavtal, förbud mot diskriminering, förbud mot barnarbete etc). Precis som nämnts ovan täcker detta inte de val som görs av resenären själv. Endast en fjärdedel av de undersökta kommunerna reglerar att de hotell man använder ska vara ”porrfria”. Varken i resepolicyer eller i riktlinjerna för upphandling har någon av de undersökta kommunerna skrivningar om att man ska motverka korruption och prostitution. Vidare har ingen av de undersökta kommunerna resepolicyer som förordar att kommunerna ska välja lokalt ägda hotell etc för att främja ekonomin på plats. Eskilstuna kommun angav dock i sina riktlinjer för upphandling vikten av att endast anlita leverantörer och underleverantörer som betalar skatt i landet där de bedriver verksamhet, för att undvika att bidra till inkomstläckage.

3.2. Landstingens policyer

Även i landstingens resepolicyer finns en betoning på miljöaspekter. Alla undersökta landsting, förutom Västra Götalands län, tar upp vikten av att välja transporter för att minimera en negativ påverkan av miljön. Flera policyer innehåller en prioriteringslista som oftast börjar med gång/eller cykel och avslutas med flyg då andra alternativ inte är rimliga.

Flera policyer nämner också att det kan vara värt att överväga telefon- eller videokonferenser för att undvika miljöskadliga resor. Endast ett landsting har krav på att miljöcertifierade hotell bör användas i "möjligaste mån". Precis som i fallet med kommunerna har flera landsting samtidigt riktlinjer för miljön i policyer för upphandling och i uppförandekoder för leverantörer.

Av de åtta landsting som har granskats är det inget som kräver att de restauranger/hotell/transportföretag som används ska ha slutit kollektivavtal. Däremot hänvisar hälften av landstingen till ILO:s kärnkonventioner, FNs deklaration om mänskliga rättigheter, barnkonventionen samt regler gällande minimilöner och arbetsmarknadslagarna i sina riktlinjer för upphandling och uppförandekoder med leverantörer. Två av landstingen har skrivningar om att hotell som inte erbjuder pornografiska filmer är att föredra. Ett landsting har förbud mot att använda hotell som erbjuder porr. I vissa länder finns kulturella skillnader jämfört med Sverige när det gäller syn på alkohol, kläder etc. Ingen av de undersökta policyerna berör detta. Inte något landsting har heller några formuleringar om ekonomiskt ansvar gentemot de destinationer dit tjänsteresor går, exempelvis i form av att man bör gynna lokalt ägda hotell.

3.3. Företagens policyer

Samtliga av de fem intervjuade företagen har formuleringar i sina resepolicyer för att välja transporter för att minimera de negativa effekterna på miljön. Majoriteten svarar att de rekommenderar anställda att välja tåg framför flyg när det är möjligt. Tre av fem företag hävdar att de väljer miljömärkta hotell i Norden, men att det är svårt att ställa samma krav vid resor utanför Norden då miljöarbetet är mindre utvecklat. Av de resterande två företagen uppger ett att de ställer frågor till de kedjehotell som de förhandlar med om deras miljöarbete, men att det inte är ett krav i resepolicyen.

Inget av de undersökta företagen ställer krav på att de hotell, transportföretag och restauranger som man använder ska ha slutit kollektivavtal. Ett av företagen hävdar dock "att de har svårt att tro" att de stora kedjehotell som man använder inte skulle ha kollektivavtal. Tre av de undersökta företagen hävdar att deras uppförandekod förbjuder användning av pornografiska tjänster i arbetet, men att detta inte finns formulerat i resepolicyen. Samtliga företag uppger att de tar avstånd från korruption och prostitution, men att detta finns reglerat i uppförandekoden och inte i resepolicyen.

Endast ett av de undersökta företagen uppger att de väljer hotell/transportföretag/restauranger som är lokalägda för att gynna den lokala ekonomin.

3.4. Ideella organisationernas policyer

De sju undersökta organisationerna betonar även de framför allt miljöaspekterna i sina resepolicyer. Samtliga sju organisationer har skrivningar om val av transporter. En återkommande formulering är att resor med tåg är att föredra framför resor med flyg.

Av de undersökta organisationerna är det bara Jusek och Svenska Kyrkan som har skrivningar om socialt ansvarstagande. Så här formulerar sig Jusek i sin resepolicy: ”Om övernattninɡ krävs används i första hand de hotell som rekommenderas via hotellistan på intranätet. Hotellen är miljömärkta och tar ett socialt ansvar, ex har kollektivavtal och är porrfrja.”

Även Svenska Kyrkan ställer krav på kollektivavtal. Svenska Kyrkan ställer också krav på att enbart boka resor via resebyråer som garanterar acceptabla anställningsvillkor. Individuell Människohjälp har en mer allmän formulering om att alla arbetsplatser ska vara ”porrfria”.

Alla organisationer förutom Förbundet Vi Unga har generella skrivningar om att miljövänliga alternativ är att föredra. Förbundet Vi Unga skriver istället i sin miljöpolicy att de *lokaler* som används av förbundet ska vara miljöcertifierade.

Frågor om korruption och prostitution tas upp i en vidare kontext av organisationer som bedriver internationell verksamhet (Svenska Kyrkan, Amnesty och Individuell Människohjälp). Individuell Människohjälp har skrivningar om att respektera den lokala kulturen: ”Lokala sedvänjor och traditioner skall respekteras så länge de inte kränker mänskliga rättigheter. Det är till exempel viktigt att informera sig om vilken klädsel som är lämplig i landet”. Amnesty skriver i sin uppförandekod om vikten av att respektfullt kunna bemöta människor med en annan kultur.

Ingen av de undersökta organisationerna har skrivningar i sina resepolicyer om hur de ska gynna den lokala ekonomin på de platser dit de reser. Den enda organisation som snuddar vid detta är Jusek som i sin resepolicy skriver att företrädare för organisationen i första hand bör välja hotell och reseföretag som är hållbara och tar ett socialt ansvar.

3.5. Myndigheternas policyer

I likhet med övriga aktörer är miljöaspekterna den fråga som främst lyfts fram i myndigheternas resepolicyer. Sex av åtta myndigheter rangordnar resandet utifrån miljöaspekter, exempelvis att tåg är att föredra framför flyg. Två av myndigheterna (Skolverket och Naturvårdsverket) nöjer sig med att rekommendera miljövänligt resande. En majoritet av myndigheterna har skrivningar om att frågan om resorna är nödvändiga alltid ska ställas. Det är också bara två av de åtta granskade myndigheterna (Regeringskansliet och Stockholms universitet) som i sina resepolicyer har skrivningar om att login under tjänsteresan bör vara miljömärkt eller miljöcertifierad. Av de resterande sex myndigheterna uppger tre att logi ska bokas genom de statliga ramavtalen i Sverige. Enligt statens inköpscentral innehåller dock de statliga ramavtalen inga skrivningar om krav på

miljöcertifiering av de hotell som man slutit avtal med. Däremot får miljön generellt en central roll under fliken hållbar upphandling på Avropas hemsida.

Ingen av de granskade myndigheterna tar i sina resepolicyer upp krav på kollektivavtal på de hotell och restauranger man använder. Stockholms universitet uppger emellertid att man enbart använder flygbolag som är ramavtalsanslutna och flera andra myndigheter skriver att resenären enbart får boka logi/transport via resebyrå som använder sig av hotell och liknande anslutna till de statliga ramavtalen. Dock saknas krav på kollektivavtal inom de statliga ramavtalen för flygbolag eller logi.

Regeringskansliet och Stockholms universitet är de enda undersökta myndigheter som ställer krav på att man enbart ska använda hotell som inte erbjuder pornografiskt innehåll i sitt utbud. Samtidigt är "porrfria" hotell en del av det ramavtal som Försvarmakten upphandlade 2007⁵. Referenser till eventuell uppförandekod för tjänsteresor finns inte i någon av myndigheternas resepolicyer⁶. Vidare hänvisar inte någon av de granskade myndigheterna till krav på kunskap om platsen man besöker i tjänsten. I resepolicyerna finns inte heller några referenser till utvärderingar av hur resorna påverkat destinationerna. Den ekonomiska aspekten av hållbar utveckling diskuteras inte i någon av de granskade myndigheternas resepolicyer.

⁵ Enligt den undersökning som utfördes på uppdrag av regeringen 2010, "etiska riktlinjer inom statsförvaltningen", tillämpar 77 procent av de granskade myndigheterna Försvarmaktens ramavtal för logi. 15 procent svarade dock att de hade egna avtal för porrfria hotellrum och 19 procent svarade att de hade krav på "porrfria hotellrum" som bokas utanför avtal.

⁶ Enligt "Förekomst av etiska riktlinjer inom statsförvaltningen" (2010) hade endast 20 av 100 myndigheter uppförandekoder i samband med utlandstjänstgöring

4. Analys och slutsats – hur hållbart reser vi i tjänsten?

Resor i tjänsten utgör en betydande del av resandet. Därför finns också behov av riktlinjer för att främja ett hållbart resande. Denna studie visar att myndigheter, kommuner, landsting, ideella organisationer och företag har relativt utvecklade policyer vad gäller miljöaspekterna av resor i tjänsten. Däremot är riktlinjerna svaga eller obefintliga när det gäller sociala och ekonomiska aspekter av resor i tjänsten. Det behövs också bättre skrivningar om hur resorna påverkar de lokala samhällen dit resorna går.

Allra mest utvecklade är policyer när det gäller val av transporter. En stor del av de undersökta aktörerna rangordnar olika färdmedel (tåg före flyg etc) och många ställer krav på att man alltid ska undersöka om resorna är nödvändiga. Ganska många aktörer, även om de är färre än hälften, ställer krav på miljöcertifiering av hotell.

Av samtliga undersökta aktörer är det bara Jusek och Svenska Kyrkan som ställer krav på att de restauranger och hotell man använder har slutit kollektivavtal. Däremot finns flera aktörer som hänvisar till ILO:s kärnkonventioner eller andra konventioner som innehåller skrivningar om grundläggande mänskliga rättigheter i arbetslivet.

Knappt hälften av de undersökta aktörerna har krav på att de hotell man använder ska vara fria från pornografiskt utbud. När det gäller regler och riktlinjer kring prostitution och korruption finns sådana framför allt hos de aktörer som bedriver biståndsarbete eller annan internationell verksamhet.

Inga av de undersökta aktörerna har krav på kunskap om de platser som ska besökas, men Individuell Människohjälp ställer krav på att lokala sedvänjor ska respekteras. Samtidigt deklarerade flera av de intervjuade företagen att de försåg sina anställda med information vid utlandsresor. Ingen av de granskade policyerna, riktlinjerna eller uppförandekoderna tar upp frågan om det inkomstläckage som pågår i många låginkomstländer.

Sammanfattningsvis kan Schyst resande konstatera att:

- Det finns skäl att stärka skrivningarna om resandets sociala och ekonomiska påverkan i ideella organisationers, myndigheters, kommuners, landstings och företags resepolicyer.
- Ett centralt steg i denna riktning är att ställa krav på att de hotell, flygbolag, transportföretag och restauranger som man använder har slutit kollektivavtal och följer ILO:s kärnkonventioner om mänskliga rättigheter i arbetslivet.
- Det behövs också tydligare formuleringar i dessa resepolicyer om hur resandet påverkar de orter dit resorna går. Tydligare än i dag bör resepolicyer främja användningen av lokalt ägda hotell etc.
- Det behövs även tydligare skrivningar som tar avstånd från prostitution. Sådana skrivningar bör finnas i samtliga resepolicyer, inte bara bland aktörer som är specifikt verksamma utomlands.

5. Rekommendationer och tips för hållbara tjänsteresor

Anta en resepolicy som slår fast att andra faktorer än tid och pris får avgöra hur tjänsteresor bokas. Policyn bör som ett minimum reglera följande områden:

Mänskliga rättigheter i arbetslivet

- Riktlinjer för att välja hotell och andra boenden som har kollektivavtal (se <http://www.schystavillkor.se> eller ladda ned appen "Schysta villkor" direkt i din smartphone)
- Riktlinjer för att välja flygbolag och andra transportföretag med kollektivavtal.

Miljö

- Alternativ till att resa – När kan konferenser och möten på annan ort ersättas av t ex telefonmöten och videokonferenser?
- Riktlinjer för val av miljöanpassade metoder för persontransporter.
- Riktlinjer för bokning av miljömärkta hotell (se till exempel www.bookdifferent.com).

Påverkan på lokalsamhället

- Riktlinjer för att välja lokalägda restauranger och hotell för att bidra till lokal ekonomisk utveckling.
- Alkoholpolicy för anställda samt att en reglering av alkohol och andra droger inkluderas i ev Uppförandekod.

Sexhandel och sexuell exploatering

- Förbud mot sexköp (se <http://www.rattriktning.se>)

Inspiration och fler tips kring hållbart resande kan hittas i Schyst resandes tipslista och Grön guide för Schyst resande, ladda ner på <http://www.schystresande.se/schyst-resandes-material>

6. Källor

Resepolicyer kommuner:

- *Mötes- och resepolicy*, För Avesta kommun och dess bolag,
- Borås Stad, *Riktlinjer för resor*, 2004 (uppdaterad 2012)
- *Resepolicy för Enköpings kommun*, 2003
- *Anvisningar för möten och resor i Eskilstuna kommunkoncern, Riktlinjer och anvisningar för möten och resor i Eskilstuna kommunkoncern*
- *Resepolicy*, Filipstads kommun, 2007
- *Resepolicy för Gävle kommunkoncern*, 2013
- *Resepolicy*, Härjedalen, 2005
- *Resepolicy*, Jönköpings kommun, 2013
- *Rese- och transportpolicy*, Kommungemensam verksamhetshandbok, Kalmar kommun, 2007
- *Resepolicy*, Karlshamn kommun, 2000
- *Riktlinjer för resor i tjänsten*, Kristianstad kommun, 2007
- *Resepolicy för Köpings kommun*, 2012
- *Resepolicy för Laholms kommun*, 2012
- *Resepolicy*, Linköpings kommun, 2004
- *Riktlinjer, resor i tjänsten*, Luleå kommun, 2006
- *Riktlinjer för tjänsteresor*, Umeå kommun, 2011
- *Resepolicy för Vallentuna kommun*, 2013
- *Riktlinjer för resor*, Växjö kommun, 2009, *Resepolicy*, Växjö kommun, 2009
- *Resepolicy*, Ånge kommun, 2008
- *Resepolicy för Örebro kommun*, 2008

Övriga styrdokument, kommuner:

- *Riktlinjer för upphandling och inköp*, Avesta kommun, 2011
- *Riktlinjer för upphandlings- inköpsverksamheten i Borås Stad*, 2005
- *Riktlinjer mot korruption*, Enköping, 2012
- *Riktlinjer för upphandling i Eskilstuna kommun*, 2006 (uppdaterad 2011)
- *Miljöpolicy*, Filipstads kommun, 2006
- *Uppförandekod för hållbar upphandling inom Kalmar kommun*, 2014
- *Riktlinjer för upphandling och inköp*, Karlshamn kommun, 2012
- *Riktlinjer för upphandling i Kristianstads kommun*, 2011
- *Upphandlings- och inköbspolicy*, Köping kommun, 2009
- *Riktlinjer för upphandling*, Laholm, 2011
- *Policy för inköp*, Luleå kommun,
- *Riktlinjer för upphandling och inköp*, Ånge kommunkoncern, 2011
- *Riktlinjer för hållbar upphandling*, Örebro, 2012

Resepolicyer landsting:

- *Tillämpningsanvisningar till policy för resor i tjänsten*, Blekinge, 2008

- *Mötes- och resepolicy i Landstinget Dalarna, 2010*
- *Landstingets gemensamma regler och riktlinjer, Norrbotten, 2014*
- *Riktlinjer för Region Skånes möten och resor, 2014*
- *Policy för resor i tjänsten, Landstinget Sörmland, 2006*
- *Resepolicy för Landstinget i Uppsala län, 2003*
- *Resepolicy, Västra Götalandsregionen, 2008*
- *Resor i tjänsten – riktlinjer, Landstinget i Östergötland, 2012*

Övriga styrdokument landsting:

- *Anskaffning, Landstinget Dalarna, 2014*
- *Upphandlingspolicy för Regions Skåne, 2011*
- *Upphandlingspolicy, Landstinget Blekinge*
- *Uppförandekod för leverantörer, Socialt ansvarstagande i offentlig upphandling – ett samarbete mellan Sveriges landsting och regioner, Uppsala, Skåne, 2013*
- *Inköpspolicy, Västra Götalandsregionen, 2004*
- *Inköps- och upphandlingspolicy för landstinget i Östergötland, 2014*

Resepolicyer myndigheter:

- *Naturvårdsverkets mötes- och resepolicy, 2014*
- *Rese- och mötespolicy för Stockholms universitet, 2014*
- *Resepolicy, Skolverket*
- *Tjänsteresor – lokalt kollektivavtal, Konsumentverket, 2014*
- *Riktlinjer och regler för mötesverksamhet och tjänsteresor, Skatteverket, 2008*
- *Riktlinjer för möten och resor i Regeringskansliet, 2012*
- *Instruktioner för möten och resor, Försvarmakten, 2012*
- *Resepolicy för tjänsteresor vid Livsmedelsverket, 2013*

Övriga styrdokument myndigheter:

- *Försvarmaktens värdegrund – uppförandekoder*
- *Naturvårdverkets Miljöpolicy, 2014*

Resepolicyer och styrdokument organisationer:

- *Resepolicy för Svenska kyrkan på nationell nivå, 2008*
- *Riktlinjer för mötes- och resebeställning, Svenska Kyrkan, 2011*
- *Uppförandekod, Svenska Kyrkan*
- *Utrikespolitiska förbundets policy för resor m.m., 2012*
- *Förbundet Vi Ungas resepolicy, 2008*
- *Resepolicy, Individuell Människohjälp, 2011*
- *IMs personalpolicy, 2012*
- *Uppförandekod, Individuell människohjälp, 2014*
- *Uppförandekod för svenska sektionen av Amnesty International, 2013*

- *Utdrag ur Diakonias HR-handbok*
- *Policy för tjänsteresor, konferenser och representation, Jusek, 2014*

Resepolicyer företag:

- *ABB Resepolicy*

Uppförandekoder företag:

- *ABBs Uppförandekod*
- *Code of Conduct, Skanska*
- *BSCI Code of Conduct, Lindex*
- *SCA Code of Conduct*
- *Do what's right – Stora Enso Code of Conduct*

Övriga företag som besvarat enkäten:

Skanska

Lindex

Stora Enso

SCA

Övriga källor:

- *Rapport, Förekomst av Etiska riktlinjer inom statsförvaltningen, 2010*
Hittas på <<http://www.government.se/sb/d/12484/a/139524>>
- *Mer pusslande på hemmaplan när affärsresandet ökar, Resia, 2013*
<http://www.mynewsdesk.com/se/resia/pressreleases/mer-pusslande-paa-hemmaplan-naer-affaersresandet-oekar-850203>
- *Affärsresor, Resurs, 2014*
<http://www.turism.se/affarsresor>
- *Fakta om Turism, Tillväxtverket, 2013*
- *Andelen affärsresor utomlands fortsätter att öka, Branschstatistik av Publikator i Norden AB, 2014*
http://www.branschstatistik.com/?kat=nyhet&NEWS_ID=47
- *Ingen solskenshistoria. En granskning av arbetsvillkoren i turismbranschen i Thailand och Turkiet, 2012*
- *Utsugning av vissa, guldkant för andra? En studie av all-inclusive turism och den svenska turistbranschen, 2011*
Hittas på <http://schystresande.se/pages.asp?r_id=23102>
- *Socialt ansvarstagande i offentlig upphandling - ett samarbete mellan Sveriges landsting och regioner, 2013*
Hittas på
<http://www.lul.se/Global/Landsting_politik/Upphandling/Upphandlingspolicy>

[%20mm/Uppf%C3%B6randekod%20f%C3%B6r%20leverant%C3%B6rer.pd>](#)

- *Avropa, Resebyråtjänst*, förstudie, 2014
Hittas på <<https://www.avropa.se/Om-inkopscentralen/Hallbar-upphandling/>>
- *OECDs riktlinjer för multinationella företag*, 2004, uppdaterad 2013
Hittas på <<http://www.oecd.org/corporate/mne/MNEguidelinesSVENSKA.pdf>>
- *En tredjedel av svenskars sexköp utomlands sker på tjänsteresa – företag behöver ta ansvar*, Svensk Kvinnolobby, 2012
Hittas på <<http://sverigeskvinnolobby.se/blog/en-tredjedel-av-svenskars-sexkop-utomlands-sker-pa-tjansteresa-foretag-behover-ta-ansvar>>

Bilaga: Enkät till företag

Har ni något dokument med riktlinjer/regler/uppförandekod som reglerar era anställdas resande i tjänsten?

Om ja, vilka aspekter finns med i detta?

Miljöaspekter:

- Transport: Är det reglerat i policy/riktlinjer eller liknande att personal bör välja kollektivtrafik framför bil, tåg framför inrikesflyg?
- Klimatkompenserar ni när flyg inte kan undvikas enligt policy/riktlinjer eller liknande?
- Om ja till klimatkompensation: hur klimatkompenserar ni?
- Är det reglerat i policy/riktlinjer eller liknande att ni bör välja ett miljömärkt hotell om möjligt?

Sociala aspekter:

- Står det i policy/riktlinjer eller liknande att ni bör välja ett flygbolag med kollektivavtal?
- Hotell med kollektivavtal?
- Restauranger med kollektivavtal?
- Är det reglerat i policy/riktlinjer eller liknande att ni för använda hotell fria från pornografiska tjänster/"porrfritt-certifierade"?
- Har ni en uppförandekod under tjänsteresor som motarbetar korrupcion, prostitution etc.
- Har ni någon policy om att personal bör ha viss kunskap om platsen dit tjänsteresan går (framförallt vid utomlandsresor)?

Ekonomiska aspekter:

- Finns det reglerat att ni bör välja lokalägda hotell/transportmedel/restauranger för att förhindra inkomstläckage?